

T Ü R K B İ L İ G

T Ü R K O L O J İ A R A Ş T I R M A L A R I Y A Y I N D İ Z İ S İ

BENGÜ BİTİG

DURSUN YILDIRIM ARMAĞANI

Editör

Bülent GÜL • Ferruh AĞCA • Faruk GÖKÇE

Öncü Kitap

Ankara - 2013

T Ü R K B İ L İ G
T Ü R K O L O J İ A R A Ş T I R M A L A R I Y A Y I N D İ Z İ S İ

Gül, Bülent, Ferruh Ağca, Faruk Gökçe (Ed.)
Bengü Bitig. Dursun Yıldırım Armağanı / Bülent Gül, Ferruh Ağca, Faruk Gökçe (Ed.)
X+662 s. 24 cm.
ISBN 978-605-4512-35-5
1. Dursun Yıldırım - Biyografi 2. Türkoloji 3. Türk Dili 4. Türk Tarihi

T Ü R K B İ L İ G
T Ü R K O L O J İ A R A Ş T I R M A L A R I Y A Y I N D İ Z İ S İ 01
ISBN 978-605-4512-35-5

Yayımlayan
Doç. Dr. Bülent GÜL

Editör
Doç. Dr. Bülent GÜL • Doç. Dr. Ferruh AĞCA • Yard. Doç. Dr. Faruk GÖKÇE

Eser Hakem Kurulu
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM • Doç. Dr. Bülent GÜL • Doç. Dr. Ferruh AĞCA •
Doç. Dr. M. Vefa NALBANT • Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA • Doç. Dr. Ruhi
ERSOY • Yard. Doç. Dr. Faruk GÖKÇE • Yard. Doç. Dr. Genç Osman GEÇER •
Yard. Doç. Dr. Bülent BAYRAM • Yard. Doç. Dr. Oğuzhan DURMUŞ

Kapak Tasarımı
Öncü Basımevi

Sayfa Tasarımı
SEMETEYHAN [B. GÜL]

İletişim Adresi
Doç. Dr. Bülent GÜL
Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
06800 Beytepe Ankara TÜRKİYE
bulentg@hacettepe.edu.tr
semeteyhan@gmail.com

© Türkbilig, Bülent Gül 2013.

Bengü Bitig. Dursun Yıldırım Armağanı, Öncü Basımevi'nde 500 adet basılmıştır.
(Kazımkarabekir Cad. 85/2 İskitler/ANKARA Tel: 3843120)

Ankara - 2013

Sunuş

TÜRK KÜLTÜRÜNE ADANMIŞ BİR ÖMÜR

Bilmeliyiz ki, dünya ne kadar küreselleşirse küreselleşsin bizler ona ulusal kimliğimizi kaybetmeden dahil olmak zorundayız. Ulusal kimliğimiz olmadan, maneviyatız bir güruh haline gelir ve küresel sermayenin dilediği gibi kullanımına açık oluruz. Ve bunun sonu da serbest piyasa köleliği yani bir başka deyişle modern köleliktir. Böyle bir durumda hiç kimse elindeki maddi olanaklara güvenmemelidir, hepsi kolayca uçup gider.

Sürekli olarak altı oyulmaya çalışılan ulusal kimliğimizin temelinde ise Türk Kültürü yatmaktadır. Bizler gerek kişisel dünyamızda, gerekse şirketimizin duruşu olarak inanmaktayız ki; Türk kültürünün derinliğini ortaya çıkarmış ve çıkaracak olan bilimsel çalışmalara destek vermek, yine biz Türk iş adamlarının en anlamlı görevlerindedir.

Ömrünü Türk kültürüne adanmış olan Dursun Yıldırım hocamızın yanında bir nefer olabilmenin mutluluğunu ve onurunu yaşamaktayız.

Saygılarımla...

Ali COŞKUN
Çoşkun Grup Yön. Kur. Başk.

Önsöz

Büyük Türk Milletine Dursun Yıldırım gibi bir değeri kazandıran eli öpülesi ağ bürcekli Rahmetli Meliha Hanım'a ve Hüseyin Yıldırım'a ithaf olunur!

Prof. Dr. Dursun Yıldırım ile ilk tanışmam Hacettepe Üniversitesi'nde üçüncü sınıf öğrencisi iken olmuştu. Hocanın kapısını çalmış, bir davetiye getirdiğimi söylemiştim. Hoca da keskin, sert bakışı ile teşekkür etmişti. Odasından çıktığımda "ne korkunç adam" demiştim, davetiye getirdiğime pişman olmuşum. Mezun olduktan sonra Iğdır'da öğretmenliğe başladım ve ara dönemde Hacettepe Üniversitesi'nde okutmanlık sınavı açıldığını duydum. Hemen sınava başvururdum. Yazılı sınavı şimdi çok sevdiğim arkadaşım –o zamanlar tanıımıyordum- Yasemin Dinç ile birlikte ikimiz kazanmıştık. Bize aynı puanı aldığımız için mülakat olacağı bildirildi. Mülakata girdiğimde ikinci şoku yaşamıştım. Korkunç adam Dursun Hoca, jürideydi. Tabii ben heyecan ve korku içindeydim. Sınav sonucunda arkadaşım okutmanlığı kazanmıştı. Hoca, bana oğlum sen de çok iyiymişsin, ama heyecanlıydım, arkadaşın daha iyi. Sakın küsme, devam et, demişti. Kaderin cilvesi beş altı ay sonra Hacettepe Üniversitesi'nde araştırma görevliliği sınavını kazandım. Ancak, o günden sonra Dursun Hoca ile tanışıklığımız başladı. Sarı Kam yolunda Sarı Kam ile beraber...

Ben dil asistanı olmama rağmen Halkbilimci Dursun Hocanın asistanı gibi görülmeye başlamıştım. Bu durum bugüne kadar da değişmedi. Hoca ile bütünleştik. Baba oğul gibi olduk. O, gölgesi ağır adamın yüreğinde engin sevgi yaşattığını, sevgisini gösteremeyen bir yürekli adam olduğunu görmüştüm. Belki rahmetli babama çok benzediği için, sevgimiz hep sürdü. O günlerden bu günlere kadar kimler geldi, kimler geçti... Ama bizim sevgimiz hep aynı şekilde devam etti. Özellikle bölümümüze doktora yapmak için gelmiş olan Ferruh Ağca, Faruk Gökçe, Genç Osman Geçer, Mete Taşlıova, Cafer Mum gibi arkadaşlar eğitimlerini bitirip gittikten sonra Hoca ile daha sık görüşür olduk. Öncesinde, neredeyse her haftasonu Hocanın bahçesinde mangal yakar, arkadaşlarla bol bol sohbet eder, dertleşirdik. Sonra arkadaşlar kendi üniversitelerine döndüler. Sonrası mı? Sonrasında hemen hemen Hocanın tek dert ortağı ben olmuşum. En yakın arkadaşı da yine bendim. Ben gelmemişsem yemeğe bile gitmeyen Hocam, Rahmetli Timurtaş Hoca'dan öğrendiğini bana da uyguladı. Her yemek sonrasında hesap ödeme kavgamız olurdu. Hep Hoca öderdi hesabı... Timurtaş Hoca ile ilişkisini anlattıktan sonra Hocayı anlamaya başlamıştım. Ara sıra yine kavgamız oluyor, gizli gizli önceden hesap ödediğim oluyor, her seferinde de Hocanın gazabına uğruyorum, ama olsun! Bunun da ayrı bir tadı oluyor...

Hocanın çocuklarından biri de ben olmuşum. Tuğrul ve Çağrı'ya bir ağabey olmuşum. Hocanın babası ve kardeşleri de beni çocukları gibi gördüler.

Ben evlendim, eşim Burcu, Hocanın gelini; oğullarım Ahmet Tuğrul ve Turan Yaouz da torunları oldu.

Hoca ile ilgili binlerce sayfa yazabilirdim. Ama ben, o sert adamın nasıl bir yüreği olduğundan bahsetmek istiyorum. Hoca, tam Karadenizlidir. Öyle böyle değil. Kızgınlığı da, sabırsızlığı da aceleciliği de bundandır. Saftır! Temiz yüreklidir. Sarı Kam olduğunu öğrendiğim ve gizliden gizliye yaydığım arkadaşlarım da onun bu karakterine bakarak, evet o, Sarı Kam demişlerdi. Keşke Kara Kam ile yazışmalarından örnekler verebilseydim. Ama onlar gizli kalmalıydı... Sarı Kam, gençlere örnek olmalı! Gençler onu örnek almalı! Albenili dünyada, omurgasızların çok olduğu bu dünyada, kariyerlerin satıldığı bu dünyada, Kam dilince yazmaya, Kam dilince yaşamaya çalışan Hocam! Yanında durmaktan korkanlar oldu. Ama, unutma, seni kalpten sevenler de oldu! İsimsiz Sarı Kam yazısına bak! Seni anlatmak için ben de yazıyordum ama o kalbî yazıyı okuyunca vazgeçtim... O yazı, yazarının bana da söylediği gibi, seni gerçekten tanıyanların, senin öğrencilerinin ortak düşüncesidir.

Dursun Hocama emekli olacağı zaman bir armağan çıkarmayı yıllar önce plânlamıştık. Ferruh ve Faruk ile yıllar önce plânlanan armağan çok şükür istediğimiz gibi, Sarı Kam'a yakışacak düzeyde oldu, diye düşünüyorum. Önsöz yazmayı da bana uygun gördüler. Teşekkür ediyorum. Sarı Kam'a armağan olsun bu bengu bitig.

Armağan'ın hazırlanışı sırasında bir çok arkadaşımızın yardımını gördük. Öncelikle Hoca'ya olan sevgisini her zaman gösteren sayın Ali Çoşkun, eserin basımına büyük katkıda bulundu. Ferruh Ağca, Faruk Gökçe ve Yavuz Yarar da her zamanki gibi desteklerini gösterdiler. Hocayı Türkolojinin Başbuğu olarak ne güzel nitelendiren Servet Somuncuoğlu her zamanki gibi yardımseverliği ile aramızda yer aldı. İsa Özkan, Ruhi Ersoy, Genç Osman Geçer, Mete Taşlıova, Bülent Bayram, Oğuzhan Durmuş, Esra ve Ali Savcı, Hocaya olan sevgilerini yardımlarıyla gösterdiler. Öncü Basımevi'nin sahibi Necip Evice ve müdürü Yusuf Avan, her zamanki gibi dostluklarını ve yardımlarını gösterdiler. Gönülden teşekkürler!

Armağana yurt içinden katılan hocalarımıza ve arkadaşlarımıza teşekkürü borç bilirim. Çok güzel ve orijinal yazılarla armağana katkıda bulundular. Elfine Sibgatullina, Marek Stachowski, Kamil Stachowski, Mihaly Dobrovits, Enkbat Avirmed, Aygül Hacıyeva, Mihaly Hoppal, L. P. Sergeev, E. A. Andreeva, N.İ. Yegorov da yurt dışından armağanımıza katıldılar. Maalesef armağan hazırlama süreci kısa zaman içinde gerçekleşti. Birçok arkadaşımız da armağana katılmak istedikleri halde yazı ile katılmaları mümkün olmadı. Bazı kişilere de ulaşmamız mümkün olmadı. Onlardan da özürlerimi kabul etmelerini rica ediyorum.

Sevgili Hocam, Sevgili Babam, Sevgili Sarı Kam, her ne kadar öğrencin olup ders almamış olsam da, hayatta karşılaştığım bir çok şeyi senden öğrendim. Hoca değil, baba oldun! Bu eser, size bir emeklilik armağanı. Tanrıdan dileğim, inşallah sağlıklı günlerle yüzüncü yaş gününüzde de bir bengu bitig hediye etme imkânımız olur. Kabul buyurunuz!

Bülent Gül
Beytepe 15.04.2013

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sunuş / iii

Ö n s ö z / v

Sarı Kam / 1-4

Esra BİLGE SAVCI

Prof. Dr. Dursun Yıldırım / 5-10

Prof. Dr. İsa ÖZKAN

Erdem Sahibi Bir Bilgin: Hocam Prof. Dr. Dursun Yıldırım / 11-16

Doç. Dr. Bülent GÜL

Dursun Yıldırım İle Zamanda Yolculuk / 17-45

Servet SOMUNCUOĞLU

Türkolojinin Başbuğu / 47-48

Prof. Dr. Mehmet AÇA

Tıva Destan Kahramanının Olgunlaşma Süreci: "Han-Buuday" Ve
"Çeçen-Kara Möge" Örnekleri / 49-62

Doç. Dr. Ferruh AĞCA

Türk Budist Çevresi Metinlerinde Bir Gramerleşme Örneği Olarak *arıtı*
Sözcüğü / 63-74

Doç. Dr. Ali Murat AKTEMUR

Mongeri'nin Önemli Bir Eseri Assicurazioni Generali Han / 75-86

Doç. Dr. G. Gonca GÖKALP ALPASLAN

Zaman Da Eskir'in "İlksöz"ünde Yazarın Bilinci / 87-94

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

Anadolu'nun Türkleşmesi Ve İslamlaşması Sürecinde Oluşan Destanlar
İle Dede Korkut Hikâyeleri Arasındaki Benzerlikler / 95-112

Dr. Enkhbat AVIRMED

Tatarların Menşei Ve Shi-Wei-Tatar Meselesi / 113-117

Prof. Dr. Tuncer BAYKARA

Kazakistan Seyahatim (1990 Haziran Başı) / 119-130

Yrd. Doç. Dr. Bülent BAYRAM

Şemen Elker'in *Uliipse*m Destanı Üzerine Bir İnceleme / 131-155

Esra BİLGE SAVCI

Divanü Lûgat-ı Türk'de Müzik ve Şiir Kavramları <Bağlamda İşlevci
Yorum Açısından> / 157-172

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

Kırgız Türklerinin Mitlerinde Ve Efsanelerinde Olağanüstü Varlıklar, Bu Varlıklara Dair Anlatmalar Ve İnanmalar / 173-200

Prof. Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN

Göç Ve Türk Halk Türkülerine Yansımaları / 201-212

Prof. Dr. İsmet ÇETİN

Türk Yazıcılığı: Cenknâme/ Gazavatnâme Türü Eser Yazıcıları / 213-221

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

Türk Halk Edebiyatı Çalışmalarında Sınıflandırma Ve Tipoloji Sorunları Üzerine Tespitler / 223-226

Doç. Dr. Faruk ÇOLAK

XVI. Yüzyıl Amasyasında Bir Kurban Ritüeli Olarak Kuşlara Et Atma / 227-231

Doç. Dr. İbrahim DİLEK

Altay Edebiyatının Tarihi Romanlarından *Kızalañdu Cıldar*'ın (Buhranlı Yıllar) Edebî Ve Folklorik Mahiyeti / 233-249

Dr. Mihály DOBROVITS

Miladi XIII. Yüzyıldan İptidai Bir Moğol Tarihi / 251-258

Prof. Dr. Abide DOĞAN - Arş. Gör. Koray ÜSTÜN

Türk Hikâye Ve Romanında Beykoz Köşkları Ve Yalılar / 259-276

Prof. Dr. Ali DUYMAZ

Anadolu - Türk Efsanelerinde 'Ağlayan Ağaç'lar / 277-288

Prof. Dr. Metin ERGUN

Geleneksel Kültürümüzde Defin Kazanı / 289-300

Doç. Dr. Pervin ERGUN

Türk Halk Masallarına Goleman'ın Duygusal Zekâ Kuramı Açısından Bir Yaklaşım Denemesi / 301-310

Yrd. Doç. Dr. Genç Osman GEÇER

Bosna-Hersek'te Türk Edebiyatının Son İzleri: *Vatan* Gazetesi Örneği / 311-326

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN

Ziya Gökalp'a göre: Korkut Ata'nın Kimliği İle "Korkut Ata Kitabı" Veya "Dede Korkut Kitabı" / 327-332

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ

1926 Bakü Türkoloji Kongresi Ve Fuad Köprülü / 333-345

Prof. Dr. İsmail GÖRKEM

Dursun Yıldırım'ın Fıkra Çalışmaları Hakkında Bir Değerlendirme / 347-359

Prof. Dr. Harun GÜNGÖR

Türk İnanışlarında Tanrı Ve Tanrıcılık / 361-364

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

Ahmed Yesevî'nin Tarihi-Menkıbevî Hayatı / 365-377

Doç. Dr. Aygül HACİYEVA

Ruhi Bağdadî Divan'ında Ek Fiil Kategorisi / 379-382

Okt. Erkan HİRİK – Arş. Gör. Ahmet Turan TÜRK

Ortak Türkçe Üçgeninde Yansıma Sözlerin Durumu /383-396

Prof. Dr. Mihaly HOPPAL

Millî Sembol Olarak Fejfa / 379-402

Prof. Dr. Osman HORATA

Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarını İnşa Süreci Ve Türk Akademisi /
403-405

Dr. Yaşar KALAFAT

Mihaly Hoppal Ve 'Avrasya' da Şamanizm' İsimli Esere Dair / 407-420

Doç Dr. İhsan KALENDEROĞLU

Türkmen Bahşlık Geleneği Ve Necepoglan Destanı / 421-430

Doç. Dr. Nesrin TAĞIZADE-KARACA

'Osmancık' Romanının Değerlendirilmesinde Motif Değerler / 431-
446

Arş. Gör. Pınar Karataş

Kahramanmaraş Ve Ankara Merkezli Ağaç Oymacılığında Oymacı
Kimliğinin Dışa Vurumu Bağlamında Meslek Anlatıları / 447-456

Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Adil Kutuy Ve "Tapşınılmagan Hatlar (Gönderilmemiş Mektuplar)"/ 457-
466

Prof. Dr. İsa ÖZKAN

Abdülkerim Satuk Buğra Han Destanı / 467-488

Dr. Şirin YILMAZ ÖZKARSLI

Geleneksel Maden İşlemeciliği Ve El Sanatı: Eski Bir Türk İlçesi Olan
Beypazarı'ndan Bir Durum İncelemesi / 489-500

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Yeşil Otta Beyaz Ayrarı Gizleyen Âşık: Kadırlılı Âşık Halil Karabulut /
501-510

Проф. Л.П. СЕРГЕЕВ - Доц. Е.А. АНДРЕЕВА

Чăваш Чĕлхинчи Падеж Ыйтăвĕ (Е: Чăваш чĕлхинче миçe падеж?) /
511-515

Prof. Dr. Osman Fikri SERTKAYA

Dede Korkut İthafı Ve Bazı Yazışmalar / 517-534

Prof. Dr. Elfine SİBGATULLİNA

Kazan Tatar Aydınlarından Rızâeddin Fahreddin Ve Onun 'Şeyh
Cemaleddin' Adlı Eseri / 535-539

Kamil STACHOWSKI

On Russ. most '1. bridge; 2. floor' in the languages of Siberia / 541-549

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI

On the evolution of Ottoman Turkish vowel harmony and the
(il)labiality of the suffix +*lk* / 551-558

Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Amerika'da Hikâye Tekniğiyle Eğitim: Storytelling Festivaller Ve İnternet
Siteleri / 559-568

Prof. Dr. İsenbike TOGAN

Çinggis Han Ve Ahfadı Zamanında Moğol Veraset Düzeni / 569-579

Yrd. Doç. Dr. Kadriye TÜRKAN

Ayna Ayna Söyle Bana: Şaman Aynasından Masal Aynasına / 581-586

Doç. Dr. Hatice ŞİRİN USER

Yenisey Yazıtlarında Okuma Ve Anlamlandırma Sorunları:
k'wy'd'A kuñç(u)y(u)m wzd²A og(u)m Yazımı / 587-591

Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ

Türkiye'de Bilime Yaklaşım / 593-600

Prof. Dr. N.İ. YEGOROV

Çuvaşlarda Salamalik Manzumesi / 601-616

Prof. Dr. Emine YILMAZ - Prof. Dr. Nurettin DEMİR

Kısa-İ Enbiya'dan Hareketle Arap Harfli Metin Yayınlarında Sözlük-
Dizinle İlgili İlkeler Hakkında / 617-632

Prof. Dr. Dursun Yıldırım Resimleri / 633-662

ON RUSS. *most* ‘1. bridge; 2. floor’ IN THE LANGUAGES OF SIBERIA

Kamil STACHOWSKI
Jagiellonian University
[Cracow, Poland]

The paper expands on the borrowing of Russ. *most* ‘1. bridge; 2. floor’ into various indigenous languages of Siberia, adding a new perspective, a new piece of data, and illustrating the importance of reevaluation of individual etymologies in the light of an entire group of parallel examples. It concludes with a full diagram of what the author believes to be the most probable routes of borrowing.

0. Rationale and acknowledgments | **1.** Data; *1.1.* Russian; *1.2.* Indigenous languages | **2.** Etymology; *2.1.* Western Siberia, ‘bridge’; *2.2.* Eastern Siberia, ‘floor’ | **3.** Summary and conclusions

0. Rationale and acknowledgments

Anikin 2003 gives a comprehensive list of borrowings of Russ. *most* into indigenous languages of Siberia and suggests a few etymologies, but only with a brief commentary. The present paper collects some marginalia, expands on the topic and supplements a bit of new data and perspective, a correction and a more general remark on etymologizing.

I will: 1. present the Russian and Siberian data, 2. adduce, comment and expand on the existing etymologies, and 3. summarize the general picture.

I would like to express my gratitude to Irina Nikolaeva (London) and Heinrich Werner (Bonn) for their kind help with the interpretation of Yukaghir and Ket material, respectively.

1. Data

1.1. Russian

For most Russians, the first association with the word *most* is nowadays perhaps the same as is for English speakers with the word *bridge*, i.e. by the definition in Ušakov 1935–40,

‘сооружение, соединяющее два пункта на земной поверхности, разделенные водою, рвом или каким-н. др. препятствием и дающее возможность сообщаться между ними’.

But this does not help understand the double meaning ‘1. bridge; 2. floor’ in the

languages of Siberia. The now-slightly outdated definition in Dalʹ/BdC 1903–09 serves better as a *tertium comparationis*:

‘помость, стилка, стлань, накатъ, всякаго рода сплошная настилка изъ досокъ, бревень, брусевъ, для ѣзды и для ходьбы; сплошная постройка поперекъ рѣки, либо оврага, для перехода’

At the same time, it gives a hint about the chronology of the borrowing. In the afore-mentioned Ušakov 1935–40, the first big dictionary of Russian after Dalʹ/BdC 1903–09, the meaning ‘помост из досок, ...’ is already in the fourth place and marked “обл. и спец.”.

SRNG collects as many as eighteen different meanings. Importantly, almost all circle around ‘bridge’, ‘floor’, ‘doorstep’, ‘platform’, ‘footbridge’, ‘footway’ &c., and almost all involve ‘wooden’ as a characteristic feature.

1.2. Indigenous languages

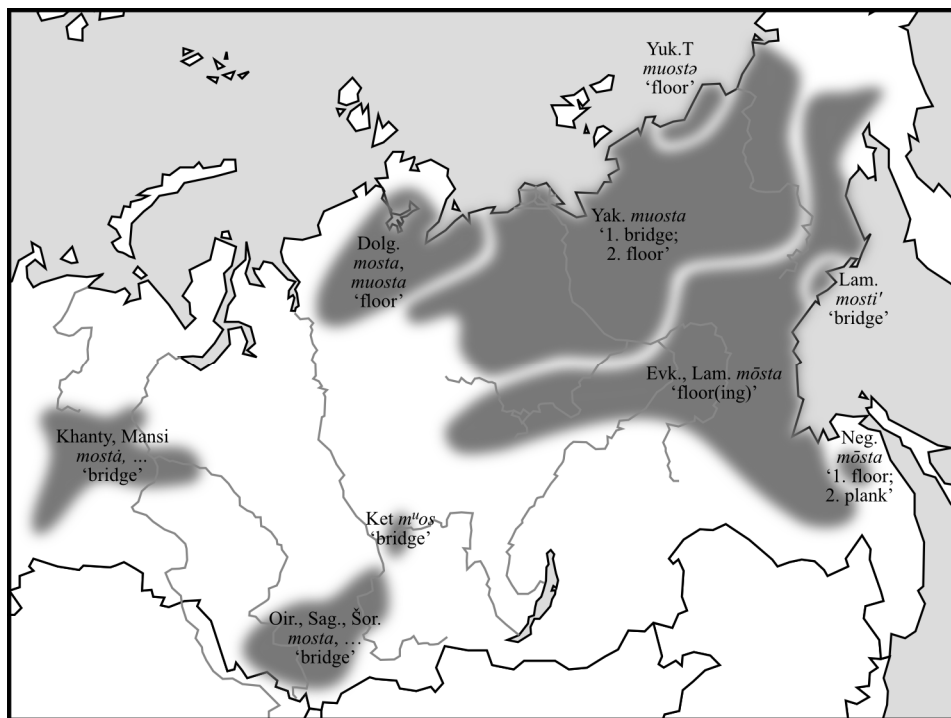
The data has been taken from Anikin 2003 as the most comprehensive, and at the same time reliable, source; see there for the ultimate places of attestation and exact dialects. I have regrouped the material and added a borrowing into Yukaghir and an alternative Negidal shape.

1. Western Siberia, ‘bridge’

- (a) - *mʷstə*: Mansi.dial.
 - *mosta*: Khanty, Mansi
 - *mostà*: Mansi.dial.
 - *mustä*: Mansi.dial.
 - *mūstà*: Mansi.dial.
- (b) - *mosta*: Shor
 - *mosto*: Oir.dial.
 - *posta*: Khak.dial.
 - *posto*: Oir.dial.
- (c) - *mʷos*: Ket

2. Eastern Siberia, ‘floor’

- (a) - *mosta*: Dolg.
 - *muosta*: Dolg.
 - *muosta* + ‘bridge’: Yak.
- (b) - *mosta*: Neg. (After Schmidt 1923 and EEWT; see 2.2.)
 - *mōsta*: Evk.dial., Lam.dial.
 - *mōsta* + ‘plank’: Neg.dial.
 - *mosty* ‘bridge’: Lam.dial.
- (c) - *muostə*: Yuk.T (After Kurilov 2001; see 2.2.)

Map: Schematic distribution of Russ. *most* '1. bridge; 2. floor' in indigenous languages of Siberia. (Based on boundary attestation where available and the approximate range of respective idioms where not.)

Three observations are immediately obvious:

- ▲ there is a clear distinction in the meaning of the reflexes between the Western and Eastern Siberia,
- ▲ in opposition to the Russian etymon, almost all forms end in a vowel, and
- ▲ almost universally, Western Siberian shapes have a short vowel in the first syllable, where the Eastern ones display length.

This suggests that the routes of borrowing are more complicated than a simple series of independent loans from Russian. This supposition will be shown true below. See 3 for an attempt at explaining the three observations.

2. Etymology

2.1. Western Siberia, 'bridge'

According to Anikin 2003, all Turkic and Ugric forms in this group derive either from Russ. gen.sg. *mosta* or from nom.sg. plus an adaptation by paragoge.

It is not uncommon for the etymon to be a gen.sg. Here, however, *all* forms end in a vowel. A borrowing of one word to thirteen dialects, in nine phonetic shapes, and not once from nom.sg., would be a remarkable coincidence.

To support the other variant, Anikin 2003 quotes Helimski's 1992: 154 opinion,

according to which paragoge of *-a* is applied “нормально” to Russian loanwords in Khanty – and refers to the Khanty rendering of Russ. *kistʹb* ‘brush’, which is *kistʹa* id. (The word has also been borrowed to Yak. *kīste* with various meanings, but here Anikin 2003 recognizes Slepcev’s etymology (1964: 27; probably a misprint for 37) < *kisti* pl.)

The *kistʹb* argument is not entirely convincing because the renderings of *-st* and *-stʹb* do not necessarily have to match; see Stachowski K. 2012 and Russ. *spirt* ‘alcohol’ > Dolg. *ispirit* id. versus Russ. *skátertʹb* ‘tablecloth’ > Dolg. *skatar*, *skater* id.

Helimski’s evidence only extends to Khanty, opening Mansi and South Siberian Turkic forms to discussion. Parallels for them, which can be found in Anikin 2003, are unfortunately insufficient. Altogether seven words end in *-st*, but only three have been borrowed into languages of interest to us here: *krest* ‘cross’, *list* ‘sheet’ and *šest* ‘tool for cleaning rifle barrel’. The renderings of *krest* (in South Siberian Turkic) all bear no traces of the final *-t*, which Anikin 2003 explains by Russian dialectal shape *kres*; see Ket *mʷos* below. *list* has given Khanty *lis*, *lisət* and *listət*, and the reflex of *šest* (also in Khanty, *šestän*) is considered unclear. A wider study would have been required but for the moment, if these data suggest anything, it is against paragoge as the preferred, if even existing, method of adaptation of *-st*.

Anikin 2003 does not explicitly say that each shape adduced here must have been borrowed independently. I think that this is the true explanation: in Western Siberia, the word might have been borrowed no more than three times directly from Russian (including Ket below), and later passed on to the neighbouring languages. In that case the mediating forms would probably be the least adapted ones, i.e. Khanty, Mansi and Shor *mosta*. A progression of adaptation cannot be in itself regarded as a proof of the route of borrowing but the chain we find in the Turkic group is nevertheless quite persuasive: Shor *mosta* >

Khak.dial.	<i>posta</i>	>
Oir.dial.	<i>mosto</i>	>

 Oir.dial. *posto*.

Mansi.dial. (Upper Lozva) *mūstā* might deserve more attention in the future because of the long vowel in the first syllable, which is unique in this group. An influence of the Eastern Siberian languages, however, must be excluded for geographical reasons.

For Ket *mʷos*, Anikin offers Russ. *mʷos(t)* and refers to the entry for *зород*, where the following remark can be found:

Для некоторых рус. сиб. говоров не исключено произношение *-o-* как *-ʲó-* (*зʲóрод*), с которым Селищев связывал *-uo-* в рус. заимств. в якутском [...]

I do not think it necessary to resort to dialectal pronunciation. Even the standard literary Russ. *ó* is often audibly diphthongoid for non-speakers of Russian.

As for the auslaut, the lack of *-t* can in theory be explained on both Ket and Russian ground. In European dialects of Russian, reduction of *-st(b)* to *-s(b)* is a rather widespread phenomenon (DARJa 1: map 80), and since Siberian dialects essentially continue the European ones, only in a geographically more random way, it is to be expected that the same feature will be found further East, as witnessed by Seliščev 1968: 351, and also by Stern 2005: 209 for Taimyr pidgin Russian,

Govorka (not mentioned in Helimski [1987]). However, precise range does not seem to have been identified yet. Languages which do not occupy a vast area might not be exposed to this pronunciation at all, and this is apparently the case with Ket. Nonetheless, *-st* is in it an invalid cluster in auslaut, and indeed can be adapted by apocope (H. Werner, p.c.). Thus, with a fair degree of probability, the reduction of *-t* can be assumed to have taken place in Ket.

A more general remark is in order here. Anikin 2003 can be observed to make particularly frequent use of Seliščev's 1968: 351 mention of *-st(b)* being reduced to *-s(b)* in certain dialects of Siberia. There are only seven words in *-st* in Anikin 2003 (see above), and their reflexes are not entirely transparent. Words in *-stb*, however, are more numerous; out of 31 in total, 25 gave forms with the final *-tb* dropped, and in all these examples a Russian dialectal shape in *-sb* is proposed at least as an alternative.

Similarly to the case with gen.sg. above, it would be a noteworthy coincidence if all 25 words were borrowed from an idiom where this particular phenomenon occurs, in a dialectally thoroughly mixed environment like the one we encounter in Siberia.

The great majority of the loanwords in question are attested in Yakut. The special conclusion to be drawn, then, is that apocope might be a more common method of adaptation in that language, than it can be deduced from reading Anikin 2003. The general conclusion is that after having individually examined each borrowing, a synthesis needs to be made and the whole material reexamined from this new perspective, as it can shed additional light on the validity of arguments which previously seemed equivalent.

To sum up, Western Siberian forms fall into three branches with respect to their etymology, and this division coincides with the geographical distribution and the genealogical affinity. Given the relative similarity of the phonetic shapes inside each group (*-V*), it might be assumed that after the initiating borrowing from Russian, the word was later passed on independently. See the diagram in 3.

2.2. Eastern Siberia, 'floor'

Yak. *muosta* '1. bridge; 2. floor' is considered by both Slepcev 1964: 41, 67 and Anikin 2003 to be a direct borrowing from Russian. Indeed, it is the only Siberian reflex which has both the primary and the secondary meaning of the etymon. It might be even suspected, albeit hardly proved, that the eventual form is in fact a blend of two separate (dialectal) borrowings, or a single borrowing whose semantics has been subsequently enriched by continuing contact.

The two Dolgan forms *mosta* and *muosta* are derived ("vermutlich") from Russian gen.sg. in DW, and this etymology is accepted in Anikin 2003. However, the apparently ignored variation in the length of the first syllable, does make a little difference.

Dolg. *mosta* should have been borrowed from Russian; the Yakut form has a diphthong in the first syllable which Dolgan had no reason to shorten, and the 'Western' group is not only too distant geographically, but also has a meaning that does not match.

As for Dolg. *muosta*, it can derive from Russian, too, but it can also be from Yakut. In the latter case, no phonetic adaptation would have been necessary.

In both forms, the word-final *-a* might be reflecting the Russian gen.sg. suffix, or a result of paragoge. This latter option does not seem very convincing; see 2.1 above and Stachowski K. (2012: 283-294). For the former, two Russian forms should be taken into account:

- △ gen.sg. *mósta* (this accentuation is missing from Dalʹ/BdC 1903–09 and surprisingly from SRNG but it is attested in Ušakov 1935–40, SlovRussAkad and Kuznecov et al. 2000), or
- △ gen.sg. *[m^wöstá] (in the Vladimir – Volga Region subdialects; see Kolesov 2006: 78).

Both of the above are dialectal and not necessarily representative of Siberia. However, the distribution of population must not be forgotten as an important factor in the transmission of vocabulary. Indigenous peoples in Eastern Siberia typically inhabited miniature settlements scattered over a vast area but maintained nonetheless a relatively good contact with one another, as a result of their nomadic or half-nomadic lifestyle. Before the cities saw a rapid growth in the Soviet era, the Slavonic element was fairly insignificant and composed in a large part of deportees and draftees from virtually anywhere in the 19th c. Russian Empire. In these conditions, it was quite natural for a word to be borrowed from a random dialect and later passed on between a growing number of indigenous languages, without further interference of Russian.

The Tungusic forms are derived from Yakut in Cincius et al. 1975–77, Anikin 2003 and EEWT. Unfortunately, without any commentary whatsoever.

Evenki and Lamut forms might indeed stem from Yakut, as postulated, but alternative explanations cannot be blindly discarded, either. Both Yakut diphthong and Russian diphthongoid accented *ó* (see 2.1 above) could have yielded Evk. and Lam. *ō*. Especially so, as Lam. *ō* is actually pronounced diphthongoidally [w^o] (Benzing 1955: 7), and although a similar phenomenon does not seem to have been reported for Evenki in general (see Cincius 1949: 38f, Vasilevič 1940: 14f), its Western dialects are known to have developed [wo] where others preserve [ō] (Malchukov 2006: 123). This raises a conjecture that Eastern Lamut and Southern Evenki could be cases of internal borrowing, rather than direct reflexes of the Yakut – or the Russian – word. Additional support for this solution can be sought in the not entirely usual unity of shapes and meanings over such an immense territory (see the map in 1.2 above). See also the reflection on positing an etymon in gen.sg. in 2.1 above.

The case of Neg. *mōsta* ‘1. floor; 2. plank’ is different. Cincius et al. 1975–77, Cincius 1982: 243, Anikin 2003 and EEWT unanimously derive it from Yakut. This is a little surprising from the point of view of geography but unfortunately none of these sources provides any commentary. It would seem that an Evenki mediation (Russ. > Yak. > Evk. > Neg.) would have been a more obvious etymology. A direct borrowing from Russian is not impossible, either, but it would likely involve another assumption of gen.sg.

As for semantics, neither Yakut nor Evenki can account for the meaning ‘plank’. It is probably a native development, inspired perhaps by what floors actually are in Eastern Siberia, or the semantics of Russ. *most* (see 1.1).

EEWT, along Neg. *mōsta*, gives also *mosta* ‘deal, floor’, after Schmidt 1923. It is not entirely clear that this form is a real one, rather than merely an inaccurate recording. Schmidt obtained his material from “three travellers”; this particular form has been written down by “professor P. Krastin (a Lett)” (Schmidt 1923: 3). As a piece of circumstantial evidence, of the many words supplied by him, only one has a long vowel marked (*mō* ‘tree, beam’, the same in Cincius 1982), and twice Krastin’s shape has a short vowel where the other travellers’ data show a long one (*čojan* ‘little bell’ vs. *čōja* by B. Barátosi-Balogh but *čōja* in Cincius 1982 s.v. *делуан*, and *sekta* ‘willow’ by Krastin and К. Логиновский vs. *sēkta* by Barátosi-Balogh and *sīkta* in Cincius 1982).

Concerning Lam.dial. (Armanskij) *mosty* ‘bridge’, Anikin 2003 proposes to derive it from Russ. *mosty* pl., perhaps in the meaning of sg., referring to SRNG: 295 (probably a misprint for 287) – or from 2sg.imperat. *mostí* ‘pave, lay’. The former explanation appears to be more plausible to me, if not as canny.

For Yukaghir (Tundra), three attestations of the word *muostə* ‘floor’ can be found in Kurilov 2001 s.v. *льэругэ-*, *ону-* and *эйуу-*. Phonetics does not reveal much about its origin. In theory all, Russ. nom.sg. *most*, gen.sg. *mósta* (see above) and Yak. *muosta* might have yielded the Yukaghir shape (I. Nikolaeva, p.c.).

To summarize, Eastern Siberian forms fall into three groups with respect to their etymology. One of them only comprises a single dialectal shape in Lamut, the other – one or both Dolgan forms, while the last one the Yakut word, from which all the remaining reflexes stem. Also, a borrowing into Yukaghir and an alternative Negidal shape have been added to Anikin’s 2003 collection. See the diagram in 3 below.

3. Conclusions

It has been shown that the eighteen different reflexes of Russ. *most* ‘1. bridge; 2. floor’ might possibly be reduced to no more than six direct borrowings. This accounts for both the existence of distinct spots of relative phonetic similarity of the reflexes (*-V* and length of the first syllable), and the distribution of the meanings.

In Western Siberia, the word may have been borrowed three times from Russian, always in its primary meaning ‘bridge’, and possibly twice from gen.sg. *mosta* (Turkic and Ugric). In Eastern Siberia, it may have been borrowed three times, once in its primary meaning (Lamut *mosty*), once in the secondary (Dolgan *mosta*) and once both in its primary and secondary meaning (Yakut).

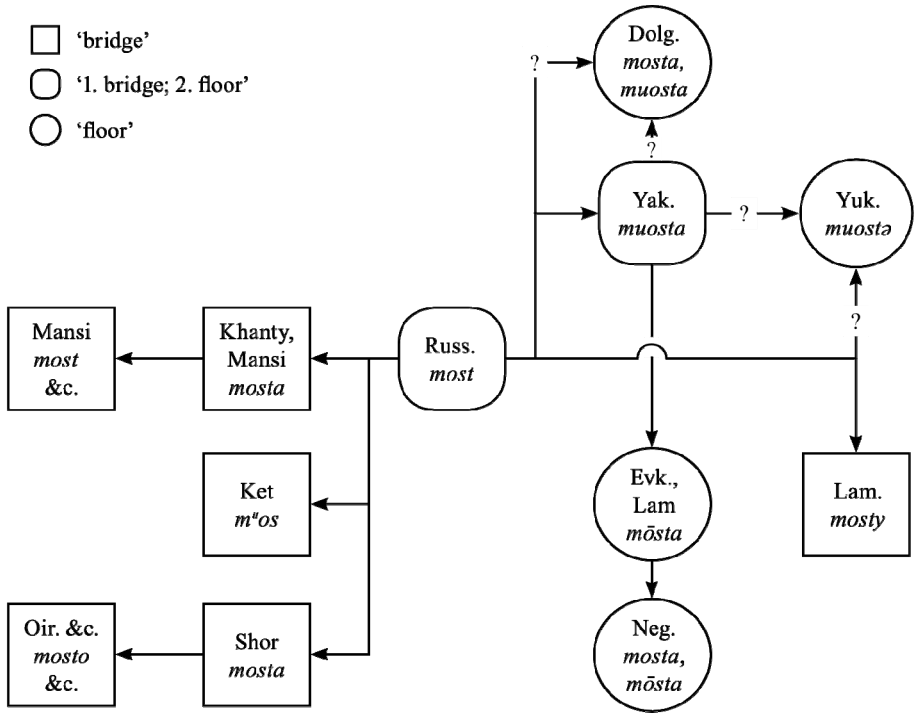

Diagram: The most likely routes of borrowing of Russ. *most* '1. bridge; 2. floor' to various indigenous languages of Siberia. The less likely alternative routes are not marked.

References and abbreviations

- Anikin 2003 = АНИКИН А.Е., *Этимологический словарь русских заимствований в языках Сибири*, Новосибирск
- Avanesov/Bromlej 1986 = АВАНЕСОВ Р.И., БРОМЛЕЙ С.В. (ed.), *Диалектологический атлас русского языка (центр европейской части СССР)*, 1: Фonetика, Москва
- BENZING J. 1955, *Lamutische Grammatik mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar*, Wiesbaden
- Černyšev et al. 1948–65 = ЧЕРНЫШЕВ В.И. et al. (ed.), *Словарь современного русского языка*, Москва – Ленинград
- Cincius 1949 = ЦИНЦИУС В.И., *Сравнительная фонетика тунгусо-маньчжурских языков*, Ленинград
- Cincius et al. 1975–77 = ЦИНЦИУС В.И. et al. (ed.), *Сравнительный словарь тунгусо-маньчжурских языков*, Ленинград
- Cincius 1982 = ЦИНЦИУС В.И., *Негидальский язык. Исследования и материалы*, Ленинград
- Dalʹ/BdC 1903–09 = БОДУЭН-ДЕ-КУРТЕНЭ И.А. (ed.), *Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля*, ³Санкт-Петербург – Москва
- DARJa 1 = Avanesov/Bromlej 1986
- DOERFER G., KNÜPPEL M. 2004, *Etymologisch-Ethnologisches Wörterbuch tungusischer Dialekte (vornehmlich der Mandschurei)*, Hildesheim – Zürich – New York
- Dolg. = Dolgan
- DW = Stachowski M. 1993
- EEWT = Doerfer/Knüppel 2004
- Evc. = Evenki

- Filin et al. 1965– = ФИЛИН Ф.П. et al. (ed.), *Словарь русских народных говоров*, Москва – Ленинград
- HELIMSKI E.A. 1992, rev. of Steinitz W., *Ostjakologische Arbeiten*, Budapest 1975–80 – *Voprosy Jazykoznanija* 1992/2, 151–57
- HELIMSKI E.A. [1987], «Говорка» — таймырский пиджин на русской лексической основе – Хелимский Е.А. 2000, *Компаративистика, уралистика. Лекции и статьи*, Москва, 378–95
- Khak. = Khakas
- Kolesov 2006 = КОЛЕСОВ В.В. (ed.), *Русская диалектология*, Москва
- Kurilov 2001 = КУРИЛОВ Г.Н. (ed. П.А. Слепцов), *Юкагирско-русский словарь*, Новосибирск
- Kuznesov et al. 2000 = КУЗНЕЦОВ С.А. et al. (ed.), *Большой толковый словарь русского языка*, Санкт-Петербург
- Lam. = Lamut
- MALCHUKOV A.L. 2006, Yakut interference in North-Tungusic languages – Boeschoten H., Johanson L. (ed.), *Turkic Languages in Contact* (= *Turcologica* 61), Wiesbaden, 122–38
- Neg. = Negidal
- NIKOLAeva I. 2006, *A historical dictionary of Yukaghir* (= *Trends in Linguistics. Documentation* 25), Berlin – New York
- Oir. = Oirot
- Russ. = Russian
- SCHMIDT (Šmits) P. 1923, The language of the Negidals, *Acta Universitatis Latviensis* 5, 3-38.
- Seliščev 1968 = СЕЛИЩЕВ А.М., *Избранные труды*, Москва
- Слепцов 1964 = СЛЕПЦОВ П.А., *Русские лексические заимствования в якутском языке (дореволюционный период)*, Якутск
- SlovRussAkad = Černyšev et al. 1948–50
- SRNG = Filin et al. 1965–
- STACHOWSKI K. 2012, Word-final consonant clusters in Russian loanwords in Dolgan – GÜL B. (ed.), *Türk Moğol Araştırmaları. Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı*, Ankara, 283-294.
- STACHOWSKI M. 1993, *Dolganischer Wortschatz*, Kraków.
- STERN D. 2005, Taimyr pidgin Russian (Govorka) – *Russian Linguistics* 29/3, 289–318
- Ušakov 1935–40 = УШАКОВ Д.Н. et al. (ed.), *Толковый словарь русского языка*, Москва
- Vasilevič 1940 = ВАСИЛЕВИЧ Г.М., *Очерк грамматики эвенкийского (тунгусского) языка*, Ленинград
- Yak. = Yakut
- Yuk.T = Tundra Yukaghir

